

Onderwerp:	Archeologie Gebiedsontwikkeling Flevohaven	Projectcode:	P04004
Uw referentie:		Gemaakt door:	P. Fijma en J. Bex
Onze referentie:	P04004-archeologie	Telefoon:	026 2020606
Datum:	8 juli 2022	Email:	archeologie@greenhouse-advies.nl

Advies Archeologie gebiedsontwikkeling Flevohaven

In het plangebied Flevohaven zal een gebiedsontwikkeling gaan plaatsvinden. De daarmee gepaarde gaande grondroerende werkzaamheden kunnen de eventueel in de ondergrond aanwezige archeologische waarden verstoren of vernietigen. In deze notitie wordt een korte samenvatting gegeven van de reeds uitgevoerde archeologische onderzoeken binnen (een deel van) het plangebied en worden de eventueel te nemen archeologische vervolgstappen binnen dit plan benoemd.

1 Wettelijk kader

Het grootste gedeelte van het plangebied valt momenteel binnen het bestemmingsplan Landelijk gebied, gedeelte oostelijk Flevoland (1979). Het heeft grotendeels een dubbelbestemming archeologie. De beleidsregels daarbij worden echter niet direct duidelijk. Voor het deelgebied Jysk is recent een nieuw bestemmingsplan opgesteld waarbinnen alleen het zuidoostelijke gedeelte een dubbelbestemming Waarde Archeologie kent. Binnen de contour van deze dubbelbestemming mogen bouw- en overige (grond)werkzaamheden alleen vergunningvrij worden uitgevoerd tot 4,7 m beneden het maaiveld. Indien de werkzaamheden dieper reiken dan 4,7 m -mv dan moet een archeologisch rapport worden overlegd waaruit blijkt dat de archeologische waarde van het plangebied in voldoende mate is vastgesteld of er moeten beschermende maatregelen worden getroffen. De oppervlakte van de heipalen (doorsnede) mag daarbij maximaal 2% van de oppervlakte van het betreffende bouwwerk bedragen. Heipalen moeten (tevens) minimaal 4 meter uit elkaar staan.

In 2008 is het gemeentelijk archeologiebeleid vastgesteld¹. Daarin heeft het onderhavig plangebied een lage archeologische verwachting op een klein noordelijk deel na alwaar een middelhoge archeologische verwachting geldt (Maatregelenkaart). Een lage archeologische verwachting betekent in de gemeente Lelystad dat er voorafgaand aan de realisatie of in de aanloop naar de vergunning geen archeologisch onderzoek hoeft te worden uitgevoerd.

2 Uitgevoerde onderzoeken

2.1 Bureauonderzoeken

In 2007 heeft Vestigia (Kerkhoven 2007) een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor vrijwel het gehele plangebied. Op basis van het onderzoek konden drie archeologische verwachtingszones worden vastgesteld, namelijk archeologische waarden die zich op de eventuele oeverwallen en in aangrenzende kreekruggen kunnen bevinden (geldt alleen voor het meest noordoostelijke puntje van het plangebied), archeologische waarden die zich in de top van het pleistocene zand bevinden en scheepswrakken die zich in de ondiepere holocene afzettingen kunnen bevinden. Voor het noordelijke puntje van het plangebied is een booronderzoek geadviseerd. Tevens is geadviseerd om een zogenoemd toevalstreffers-protocol in te stellen voor eventuele scheepswrakken. Voor het overige gedeelte van het plangebied is geen vervolgonderzoek geadviseerd (de gemeente zou destijds prioriteit hebben gegeven aan andere dekzandgebieden).

In 2016 is door Transect een nieuw bureauonderzoek (Nales 2016) uitgevoerd binnen een deel van het plangebied. Dat bureauonderzoek stelt dat de gemeentelijke beleidskaart (2008) dan inmiddels verouderd is en dat de later in 2008 uitgekomen IKAW3 een ander beeld geeft voor het plangebied dan de door Vestigia in 2007 gebruikte IKAW. In het verwachtingsbeeld van de IKAW3 is het pleistocene dekzandreliëf opnieuw gemodelleerd. Daarbij heeft een deel van het plangebied dat voorheen een lage verwachting had nu een middelhoge verwachting gekregen. Deze verwachting is gebaseerd op basis van een pleistocene opduiking. Er is geadviseerd om in het plangebied een verkennend en eventueel karterend booronderzoek uit te laten voeren om de archeologische verwachtingswaarde te toetsen en eventuele vindplaatsen op te sporen.

¹ Archeologische Monumentenzorg in Lelystad. Born 2008.

KSP Archeologie heeft eerder dit jaar ook een archeologisch Bureauonderzoek uitgevoerd voor de deellocatie Distributiecentrum Bestseller Flevokust (Klooster 2022). Het betreffende deelgebied heeft op basis van de IKAW3 een middelhoge verwachting en dit is volgens hen de basis voor het provinciaal beleid en lijkt ook de basis voor het gemeentelijke archeologiebeleid. Het meest recente hoogtemodel van het pleistocene landschap toont ter hoogte van de pleistocene beekdalen enkele diepe gaten. De vorm van deze gaten sluit een zandwinning niet uit, maar ze kunnen ook het gevolg zijn van enkele boringen met uitschieters van de diepteligging van de geul. Dit dal kan ook uitgeschuurd zijn door krekken vanuit zee en of het plangebied op de oevers van een kreek uit die 'Swifterbantcultuur' periode ligt, was nog onduidelijk. Daarmee was de specifieke archeologische verwachting voor het plangebied ook nog onduidelijk. Gezien de onduidelijke landschappelijke ligging is een verkennend booronderzoek geadviseerd om de aard- en intactheid van de bodemopbouw in kaart te brengen door om de 25 meter boringen te zetten in enkele boorraaien.

Als de ruimtelijke plannen te realiseren zijn met een archeologiesparend palenplan dan kan het verkennend booronderzoek tot aan de ontgravingsdiepte worden uitgevoerd met handmatige boringen. Indien het palenplan als niet-archeologiesparend wordt beschouwd, wordt in de verkennende fase een mechanisch booronderzoek geadviseerd tot in de top van het onderliggende pleistocene zand. Als uit het verkennende booronderzoek blijkt dat het plangebied binnen een deel van het paleolandschap met een hoge verwachting ligt, kan nader archeologische onderzoek noodzakelijk zijn. Het advies is voor zover bekend nog niet door het bevoegd gezag bekrachtigd.

Voor deelgebied Jysk is door SWECO een korte notitie opgesteld in het kader van het opstellen van een nieuw bestemmingsplan (Ouwkerk 2021). Niet alleen wordt daarin voor een deel van het betreffende gebied een dubbelbestemming archeologie voorgesteld, maar ook wordt het voor het gehele deelgebied een verkennend booronderzoek geadviseerd.

2.2 Booronderzoek

In het noordelijke puntje van het plangebied heeft Vestigia in 2008 een verkennend en karterend booronderzoek uitgevoerd om de hoge archeologische verwachtingswaarde ter plaatse te toetsen en eventueel aanwezige archeologische vindplaatsen op te sporen. Tijdens het onderzoek zijn wel oeverwalafzettingen aangetroffen, maar geen cultuurlagen en andere archeologische indicatoren. Er is daarom geadviseerd om dit deel van het plangebied vrij te geven. Dit advies is goedgekeurd door het bevoegd gezag.

Recent heeft Sweco in deelgebied Jysk een bureau- en veldonderzoek uitgevoerd (Van Keulen 2022). Op basis van dit onderzoek wordt er gesteld dat in een deel van het betreffende gebied oever- en geulafzettingen aangetroffen zijn die duiden op de aanwezigheid van een krekensysteem waarop archeologische resten te verwachten zijn. In een oplegnotitie van Hamaland Advies (Van der Kuijl 2022) wordt dit echter weersproken waarbij huns inziens een vervolgonderzoek niet nodig zou zijn en het betreffende deelgebied daarom vrijgegeven zou kunnen worden.

2.3 Scheepswrakken

Voor het hele plangebied geldt dat er mogelijk scheepsresten kunnen worden aangetroffen omdat het gebied deel heeft uitgemaakt van de Zuiderzee. Deze resten zullen in bovenste grondlagen of wel in de Holocene afzettingen liggen (Almere afzettingen). In de dieper gelegen pleistocene afzettingen worden in principe geen (historische) scheepsresten verwacht.

Sweco merkt in hun onderzoeksrapportages (Ouwkerk 2021 / Van Keulen 2022) op dat de verwachting op het aantreffen van scheepswrakken laag is omdat ter plaatse visvijvers hebben gelegen. Indien de gronden daarvoor zijn afgegraven, zal de verwachting daarop inderdaad minder zijn. Wanneer de visvijvers echter bovenop het maaiveld - de hoogte in - zijn aangelegd, gaat deze stelling (lage verwachting) niet op en blijft de verhoogde verwachting hierop gelden.

Middels prospectief onderzoek zijn scheepsresten vooraf niet altijd in kaart te brengen of de aanwezigheid daarvan te voorspellen. Binnen dit oude Zuiderzeegebied worden scheepsresten door de bevoegde overheid niet echt als toevalsvondsten gezien. Het gebied is relatief rijk aan eerder aangetroffen en reeds bekende scheepswrakken. Voor het deelgebied Distributiecentrum Karperweg is daartoe een Programma van Eisen opgesteld (De Groot 2022) voor het geval er inderdaad een scheepswrak wordt aangetroffen tijdens graafwerkzaamheden. In dat geval is er al een Programma van Eisen voorhanden waarin beschreven wordt hoe er met de betreffende resten dient te worden omgegaan.

3 Resumé en advies

Op basis van het gemeentelijke archeologiebeleid (2008) is geen archeologisch onderzoek vereist binnen de delen van het plangebied waar een lage archeologische verwachting geldt. Dit is het grootste gedeelte van het onderhavig plangebied op een klein noordelijk deel na waar een hoge verwachting geldt volgens de gemeentelijke archeologische Maatregelenkaart.

Het gedeelte met een hoge archeologische verwachting is reeds door Vestigia (2008) onderzocht en daarop door de gemeente vrijgesteld. Het gehele onderhavige plangebied is daartoe vrijgesteld van voorafgaand archeologisch onderzoek. Overigens geldt er wel te allen tijde een wettelijke meldingsplicht indien tijdens graafwerkzaamheden toch archeologische resten worden aangetroffen. Ook in vooraf vrijgegeven gronden.

Uitzondering op het bovenstaande is het plangebied van JYSK dat recentelijk (toch) is onderzocht (SWECO) en waarvoor een advies voor vervolgonderzoek is afgegeven. De resultaten en het advies van dat onderzoek worden weerlegd in een recentelijke oplegnotitie (Hamaland). Daarover heeft de gemeente, voor zover ons zicht daarop reikt, nog geen besluit genomen.

Er dient opgemerkt te worden dat het gemeentelijk archeologiebeleid gebaseerd is op verouderde kaarten en voortschrijdende archeologische inzichten een gedeeltelijk ander beeld hebben van de archeologische situatie in het gebied. Verkennende booronderzoeken, hoewel niet verplicht, zouden hier in eerste aanzet meer duidelijkheid over kunnen verschaffen.

Geadviseerd wordt om in ieder geval een archeologiesparend heipalenplan toe te passen (→ zo min mogelijk palen, bijvoorbeeld max. 2% van het te bebouwen oppervlak en minimaal 4 meter uit elkaar). Ook dient men bij de graafwerkzaamheden beducht te zijn op mogelijke scheepswrakken. Voor deelgebied Distributiecentrum Karperweg is reeds een PvE voorhanden indien er inderdaad scheepsresten worden aangetroffen (meldingsplicht). Het is aan te bevelen om dit Programma van Eisen aan te vullen en de overige deelgebieden hier ook in op te nemen.

Literatuurlijst en bronnen

Groot, R.W. de, 2022. *Programma van Eisen Distributiecentrum Karperweg Lelystad te Lelystad*. RAAP-PvE 2654. RAAP, Weesp.

Kerkhoven, A.A., 2007. *Aanvullend Bureauonderzoek Flevokust Lelystad*. Vestigia rapport 446. Vestigia, Amersfoort. Conceptversie 2.0 d.d. 20 juli 2007. Vestigia rapport V482. Vestigia, Amersfoort. Conceptversie d.d.

Kerkhoven, A.A., L. Haaringe, K. Klerks & W.A.M Hessing, 2008. *Flevokust. Een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) door middel van boringen*. Vestigia, Amersfoort.

Keulen, F. van, 2022. *Archeologisch onderzoek plangebied Karperweg te Lelystad, gemeente Flevoland*. Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek d.m.v. verkennende boringen. Sweco Archeologische Rapporten 2542. Sweco, De Bilt. Versie C1 d.d. 05-04-2022.

Klooster, E. van der, 2022. *Archeologisch bureauonderzoek Distributiecentrum Bestseller Flevokust nabij Karperweg 20 te Lelystad Gemeente Lelystad*. KSP Archeologie. Versie 1.0 d.d. 23 maart 2022.

Nales, T., 2016. *Lelystad Flevokust – Binnendijks, gemeente Lelystad*. Een archeologisch bureauonderzoek. Transect-rapport 1011. Transect, Utrecht. Conceptversie 1.0 d.d. 9-8-2016.

Ouwerkerk, L., 2021. *Geplande ontwikkeling Jysk distributiecentrum te Almere*. Notitie Archeologie. Versie d.d. 19-08-2021.

Telefonisch contact tussen dhr. J. Bex (Greenhouse Advies) en mevr. E. Rozema (gemeente Lelystad) d.d., 7-juli-'22 aangaande het gemeentelijk archeologiebeleid.